**Euroopa Parlament**
2024-2029

**VASTUVÕETUD TEKSTID**

# P10_TA(2026)0219

## Komisjoni 2025. aasta aruanne Bosnia ja Hertsegoviina kohta

### Euroopa Parlamendi 17. juuni 2026. aasta resolutsioon komisjoni Bosniat ja Hertsegoviinat käsitleva 2025. aasta aruande kohta (2025/2251(INI))

*Euroopa Parlament*,

– võttes arvesse ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Bosnia ja Hertsegoviina vahelist stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingut,[1] mis jõustus 1. juunil 2015. aastal,

– võttes arvesse Bosnia ja Hertsegoviina rahukokkuleppe üldraamistikku, mis parafeeriti 21. novembril 1995. aastal Daytonis ja allkirjastati 14. detsembril 1995. aastal Pariisis (edaspidi „Daytoni rahuleping“),

– võttes arvesse 21.–22. juunil 1993. aastal Kopenhaagenis toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumise eesistujariigi järeldusi, millega kehtestati Kopenhaageni kriteeriumid,

– võttes arvesse Bosnia ja Hertsegoviina 15. veebruaril 2016. aastal esitatud ELi liikmeks astumise avaldust,

– võttes arvesse komisjoni 29. mai 2019. aasta teatist „Komisjoni arvamus Bosnia ja Hertsegoviina Euroopa Liidu liikmeks astumise avalduse kohta“ (COM(2019)0261),

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 15. detsembri 2022. aasta järeldusi, millega antakse Bosniale ja Hertsegoviinale ELi kandidaatriigi staatus,

– võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 22. märtsi 2024. aasta järeldusi ja otsust alustada ühinemisläbirääkimisi Bosnia ja Hertsegoviinaga,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. septembri 2021. aasta määrust (EL) 2021/1529, millega luuakse ühinemiseelse abi

---

[1] ELT L 164, 30.6.2015, lk 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2015/997/oj.

instrument (IPA III)[2],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta määrust (EL) 2024/1449, millega luuakse Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu[3],

– võttes arvesse 21. juunil 2003. aastal Thessalonikis toimunud ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumise deklaratsiooni,

– võttes arvesse 6. mail 2020. aastal toimunud ELi ja Lääne-Balkani riikide Zagrebi tippkohtumisel vastu võetud Zagrebi deklaratsiooni, milles kinnitati veel kord ühiseid prioriteete, sealhulgas piirkonna Euroopa väljavaadet, demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste tugevdamist ning vajadust kaasavate poliitiliste protsesside ja vastastikuse leppimise järele,

– võttes arvesse 17. detsembri 2025. aasta ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumise deklaratsiooni,

– võttes arvesse nõukogu 16. detsembri 2025. aasta järeldusi laienemise kohta,

– võttes arvesse 28. augustil 2014. aastal käivitatud Berliini protsessi,

– võttes arvesse komisjoni 6. oktoobri 2020. aasta teatist „Majandus- ja investeerimiskava Lääne-Balkani jaoks“ (COM(2020)0641),

– võttes arvesse komisjoni 8. novembri 2023. aasta teatist „Uus Lääne-Balkani majanduskasvu kava“ (COM(2023)0691),

– võttes arvesse komisjoni 20. märtsi 2024. aasta teatist laienemiseelsete reformide ja poliitika läbivaatamise kohta (COM(2024)0146),

– võttes arvesse komisjoni 4. novembri 2025. aasta teatist „2025. aasta teatis ELi laienemispoliitika kohta“ (COM(2025)0690) ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumenti „Bosnia and Herzegovina 2025 Report“ (2025. aasta aruanne Bosnia ja Hertsegoviina kohta) (SWD(2025)0751),

– võttes arvesse komisjoni 2. juuni 2025. aasta ülevaadet ja riigipõhist hinnangut, mille keskmes on Bosnia ja Hertsegoviina majandusreformi programm, ning 13. mai 2025. aasta ühiseid järeldusi majandus- ja rahandusdialoogi kohta piirkondlike partneritega,

– võttes arvesse ELi – Bosnia ja Hertsegoviina stabiliseerimis- ja

---

2 ELT L 330, 20.9.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj.

3 ELT L, 2024/1449, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj.

assotsiatsiooninõukogu 19. juuli 2023. aasta viiendat kohtumist ning ELi – Bosnia ja Hertsegoviina stabiliseerimis- ja assotsiatsioonikomitee 11. septembri 2025. aasta kaheksandat kohtumist,

– võttes arvesse ELi – Bosnia ja Hertsegoviina parlamentaarse stabiliseerimis- ja assotsiatsioonikomitee seitsmenda ja kaheksanda kohtumise tulemusi, mis toimusid vastavalt 17. ja 18. septembril 2025 ning 11. ja 12. märtsil 2026,

– võttes arvesse 5. detsembri 2019. aasta eksperdiaruannet õigusriigi küsimuste kohta Bosnias ja Hertsegoviinas,

– võttes arvesse 67. ja 68. aruannet, mille Bosniat ja Hertsegoviinat käsitleva rahukokkuleppe rakendamise eest vastutav kõrge esindaja esitas ÜRO peasekretärile vastavalt 6. mail 2025 ja 31. oktoobril 2025,

– võttes arvesse ÜRO Julgeolekunõukogu 31. oktoobri 2025. aasta resolutsiooni 2795 (2025), millega pikendatakse ELi Bosnia ja Hertsegoviina vägede (EUFOR) volitusi 31. oktoobrini 2026,

– võttes arvesse ÜRO Peaassamblee 23. mai 2024. aasta resolutsiooni 78/282, millega kuulutati 11. juuli 1995. aastal toimunud Srebrenica genotsiidi rahvusvaheliseks mälestuspäevaks,

– võttes arvesse Bosnia ja Hertsegoviina põhiseadust,

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikleid 21 ja 22,

– võttes arvesse UNESCO resolutsioone, mis käsitlevad õigust emakeelsele haridusele,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi 17. jaanuari 2024. aasta soovitust nõukogule, komisjonile ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, mis käsitleb ennetava diplomaatia rolli külmutatud konfliktidega tegelemisel kogu maailmas ning küsimust, kas tegemist on käestlastud võimaluse või tulevikusuunaga,

– võttes arvesse oma 11. märtsi 2026. aasta resolutsiooni ELi laienemisstrateegia kohta[4],

– võttes arvesse oma varasemaid resolutsioone Bosnia ja Hertsegoviina kohta,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A10-0165/2026),

---

4 Vastuvõetud tekstid, P10_TA(2026)0077.

A. arvestades, et Bosnia ja Hertsegoviina on kandidaatriik, kes püüdleb püsiva rahu, demokraatia ja heaolu nimel Euroopa-Atlandi integratsiooni poole; arvestades, et hiljutiste arvamusuuringute kohaselt pooldab 70 % Bosnia ja Hertsegoviina kodanikest ELi liikmesust;

B. arvestades, et Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu on nõrgendanud julgeolekuolukorda Euroopas ja veelgi rohkem esile tõstnud Lääne-Balkani riikide strateegilist rolli Euroopa julgeolekustruktuuris; arvestades, et Bosnial ja Hertsegoviinal on NATOga tihedad suhted;

C. arvestades, et iga kandidaatriiki hinnatakse tema saavutuste põhjal kehtestatud Kopenhaageni kriteeriumide täitmisel;

D. arvestades, et laienemisprotsess on rahuprojekt ja sellesse kaasamise eeltingimus on, et Bosnia ja Hertsegoviina on toimiv, demokraatlik ja paljurahvuseline riik, kus kõigil kodanikel on võrdsed õigused ja võimalused; arvestades, et seda eesmärki ja kogu riigi Euroopa perspektiivi õõnestavad jätkuvad blokaadid ja separatistlik retoorika;

E. arvestades, et laienemise positiivne mõju võib olla eriti kasulik, aidates Bosnial ja Hertsegoviinal lahendada oma pikaajalisi siseprobleeme;

F. arvestades, et EL on jätkuvalt Lääne-Balkani riikide peamine poliitiline ja majanduspartner; arvestades, et EL on endiselt Bosnia ja Hertsegoviina suurim kaubandus- ja investeerimispartner;

G. arvestades, et Bosnia ja Hertsegoviina on endiselt rahvusvahelise järelevalve all, nagu on sätestatud Daytoni rahulepingus, millega lõpetati aktiivne vaenutegevus ja pandi riigis alus rahule ning mis on jätkuvalt Bosnia ja Hertsegoviina institutsioonilise ülesehituse alus ja mille eesmärk oli tema kolme põhirahvuse võrdsus;

H. arvestades, et Daytoni rahulepinguga saavutatud rahu kaitsmiseks ja tugevdamiseks ning selleks, et võimaldada Bosnial ja Hertsegoviinal saada Euroopa Liidu täieõiguslikuks ja toimivaks liikmeks, on vaja liikuda järgmisse, Daytoni-järgse põhiseadusliku korra etappi, milles tugevdatakse selles paljurahvuselises riigis ühtsust ning antakse üksnes selle kodanikele kõik õigused ja vastutus otsustusprotsessi eest;

I. arvestades, et strateegilise kompassi järgi on julgeoleku ja stabiilsuse seisukohast eriti oluline toetada Bosnia ja Hertsegoviina suveräänsust, ühtsust ning territoriaalset terviklikkust;

J. arvestades, et Bosnia ja Hertsegoviina on paljurahvuseline riik, mille territooriumil on eri usulised ja etnilised rühmad elanud sajandeid koos sallivuse ja vastastikuse austuse õhkkonnas; arvestades, et

keeleline ja kultuuriline mitmekesisus kuuluvad Euroopa Liidu aluspõhimõtete hulka;

K. arvestades, et Milorad Dodik külastas Ameerika Ühendriike 2026. aasta veebruari alguses ja kohtus USA kõrgemate ametnikega; arvestades, et mitu Serblaste Vabariigi üksuse administratsiooni liiget eemaldati USA sanktsioonide loetelust; arvestades, et Serblaste Vabariigi üksus kaasas välismaiseid lobiettevõtteid ja teadete kohaselt on selliste lepinguliste kokkulepete eesmärk tagada rahvusvaheline toetus separatistlikele eesmärkidele seoses Serblaste Vabariigi üksuse staatusega Bosnias ja Hertsegoviinas;

***Pühendumine ELiga ühinemisele***

1. kinnitab veel kord kindlalt, et toetab Bosnia ja Hertsegoviina ühinemist ELiga ühtsuse, suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse alusel; tuletab meelde, et ühinemise edenemine on tulemuspõhine ning eeldab püsivate ja usaldusväärsete reformide elluviimist, et täita Kopenhaageni kriteeriumid, kaitsta demokraatlikke institutsioone, tagada demokraatia, järgida õigusriiki, võidelda korruptsiooni ja organiseeritud kuritegevuse vastu ning tagada põhiõigused ja mittediskrimineerimine kõigile kodanikele, sealhulgas põhirahvustele, olenemata etnilisest, usulisest või muust kuuluvusest;

2. kinnitab veel kord Bosnia ja Hertsegoviina tähtsust Lääne-Balkani riikide seas; kutsub komisjoni üles võtma kasutusele vajalikud diplomaatilised, poliitilised ja kultuurilised vahendid, et tugevdada Bosnia ja Hertsegoviina strateegilisi partnerlussuhteid ELiga ning toetada piirkondlikku integratsiooni, austades täielikult suveräänsust ja rahvusvahelist koostööd;

3. rõhutab, et EL peab nii nõudlikult kui ka õiglaselt hindama riigi edusamme ühinemiskriteeriumide alusel;

4. toetab Bosnia ja Hertsegoviina järkjärgulist integreerimist valitud ELi poliitikavaldkondadesse ja programmidesse enne täisliikmeks saamist, tuginedes reformide edenemisele; on veendunud, et selline järkjärguline integreerimine toob Bosnia ja Hertsegoviina kodanikele käegakatsutavat kasu, suurendab nende usaldust ELiga ühinemise protsessi vastu ja annab pöördumatu tõuke täisliikmeks saamiseks;

5. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina poliitilised juhid uuendaksid ja kinnitaksid taas oma pühendumust ELiga ühinemise strateegilisele eesmärgile ning viiksid usaldusväärselt, sisuliselt ja õigeaegselt, ilma edasiste viivituste ja poliitiliste takistusteta ellu komisjoni sätestatud kauaoodatud vajalikud reformid ja meetmed ning tagaksid samas, et ühinemispüüdlused aitavad kaasa poliitilisele ühtekuuluvusele ega süvenda sisemisi erimeelsusi, et alustada ühinemisläbirääkimisi, kui vajalikud eeltingimused on usaldusväärselt täidetud;

6. nõuab, et lõpetataks takistamine, üksuste vetode poliitiliselt motiveeritud kasutamine, kahjulik retoorika ja lõhestav taktika, millega takistatakse edusamme ja suunatakse tähelepanu ELiga seotud reformidelt kõrvale; julgustab kõiki juhte konstruktiivselt osalema, vastama kodanike püüdlustele ja ummikseisust üle saama; rõhutab siiski, et Bosnia ja Hertsegoviina edusammud ELiga ühinemise teel sõltuvad lõppkokkuvõttes poliitilisest tahtest ja ametiasutuste isevastutusest kõigil valitsemistasanditel; tuletab meelde, et Bosnia ja Hertsegoviina poliitilised osalejad on varem näidanud oma suutlikkust saavutada konsensus ja viia ellu peamised reformid;

7. rõhutab Bosnia ja Hertsegoviina parlamentaarse assamblee keskset rolli ühinemisprotsessis; ergutab Bosnia ja Hertsegoviina parlamentaarset assambleed seadma prioriteediks ELiga seotud reformid ja alustama konstruktiivset dialoogi, et tagada tulemuslik ja takistamatu õigusloomeprotsess; on sügavalt šokeeritud ja mures poliitiliselt motiveeritud takistuste ja korduva blokeerimise pärast, mis on märkimisväärselt takistanud riigi tasandi seadusandliku võimu toimimist ja lükanud edasi ELi nõutavate õigusaktide vastuvõtmist; nõuab, et Bosnia ja Hertsegoviina võtaks pärast sisukat ja kaasavat avalikku arutelu vastu kõrgema kohtu- ja prokuratuurinõukogu seaduse ning kohtute seaduse kooskõlas Veneetsia komisjoni soovituste ja Euroopa standarditega;

8. rõhutab, et keerulise põhiseadusliku korraga kandidaatriikides, nagu Bosnia ja Hertsegoviina, ei tohi riigi tasandi institutsioonide toimimist, sõltumatust ja pädevust mõjutavaid peamisi reforme viia läbi kiirustades ega neid poliitiliselt ära kasutada; rõhutab, et kiirendatud menetlused või surve poliitilisest ajakavast kinnipidamiseks ei tohi seada ohtu õiguslikku kvaliteeti, institutsioonilist terviklikkust ega põhiseaduslikku võimude lahusust; rõhutab, et reforme, mis vähendavad keskasutuste toimivust, ei saa pidada edusammudeks ELi liikmesuse suunas;

9. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ministrite nõukogu üles nimetama viivitamata Bosnia ja Hertsegoviina ELiga ühinemise läbirääkimiste pealäbirääkija kooskõlas Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohtu hiljutiste otsustega ning austades täielikult Bosnia ja Hertsegoviina põhiseaduslikke pädevusi ja õiguskorda; ergutab Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi koordineerima kõigil tasanditel oma õigusaktide ühtlustamist liidu õigustikuga;

10. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles vaatama enne riigisisese ELiga ühinemise läbirääkimisraamistiku loomist läbi otsuse Euroopa integratsiooniprotsessi koordineerimissüsteemi kohta, et tagada toimivam, tõhusam, läbipaistvam ja vastutustundlikum süsteem, sealhulgas hääleõiguse põhiseaduslike pädevustega vastavusse viimise, aruandlusmehhanismide ja ametisse nimetamise selgete kriteeriumide kehtestamise ning liidu õigustiku vastuvõtmise riikliku

programmi või samaväärse integratsiooniprogrammi kui ühinemisprotsessi tegevuskava vastuvõtmise kaudu;

11. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi üles tagama, et riikliku raamistiku loomine ELiga ühinemise läbirääkimiste jaoks oleks läbipaistev ja kaasav ning sisaldaks sisulisi mehhanisme dialoogiks kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega;

12. peab kahetsusväärseks poliitiliste lõhede, vaenukõne, sealhulgas etnilise, usulise ja rassilise sallimatuse õhutamise, genotsiidi ja muude sõjakuritegude eitamise, sõjakurjategijate ülistamise, Serblaste Vabariigi üksuse juhtkonna separatistlike jõupingutuste ning riigi kaaperdamise jätkuvat levikut, mis aastakümneid pärast sõda õõnestab üldsuse usaldust, kiirendab ajude äravoolu ja halvab riigi;

13. võtab teadmiseks Serblaste Vabariigi üksuse assamblee otsused tunnistada kehtetuks Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohtu poolt põhiseadusevastaseks tunnistatud seadused; mõistab hukka Serblaste Vabariigi üksuse formaalse ja tegeliku juhtkonna jätkuva vaenu õhutava ja halvustava retoorika ning separatistliku poliitika, ametiisikute vaenuliku käitumise kõrgetel ametikohtadel olevate ametiisikute, kodanikuühiskonna organisatsioonide, poliitilise opositsiooni ja teiste ühiskonna sõltumatute häälte suhtes, samuti nn Serblaste Vabariigi päeva tähistamise, mis nõrgestab Bosniat ja Hertsegoviinat, õõnestab tema ühinemisprotsessi ning on Daytoni rahulepingu otsene rikkumine;

14. mõistab hukka Serblaste Vabariigi üksuse ametiasutuste jätkuva koostöö Venemaa ametlike ja sanktsioonide alla kuuluvate üksustega, rõhutades sellega kaasnevaid ohte Bosnia ja Hertsegoviina julgeolekule ja stabiilsusele; nõuab tungivalt, et kõik Serblaste Vabariigi üksuse poliitilised osalejad osaleksid konstruktiivselt riigiasutustes ja seaksid esikohale reformid, mis on vajalikud Bosnia ja Hertsegoviina ühinemiseks Euroopaga; mõistab teravalt hukka Serblaste Vabariigi üksuse valitsuse lobitöö, mille eesmärk on tagada rahvusvaheline toetus riigi eraldumisele või seada kahtluse alla kõrge esindaja volitused, kuna sellise tegevusega rikutakse otseselt Bosnia ja Hertsegoviina põhiseadust ning see on vastuolus riigi suveräänsuse, territoriaalse terviklikkuse ja Euroopa suunas liikumisega;

15. kutsub nõukogu ja komisjoni üles kaaluma kõiki olemasolevaid vahendeid, sealhulgas sihipäraseid piiravaid meetmeid Bosnia ja Hertsegoviina suhtes kehtiva ELi sanktsioonide raamistiku ja selle järjestikuse uuendamise alusel isikute vastu, kes vastutavad demokraatlike institutsioonide, reformiprotsessi, territoriaalse terviklikkuse ja ELiga integreerumise protsessi tõsise ja püsiva takistamise eest; rõhutab, et sellised meetmed peavad olema

proportsionaalsed, tagasipööratavad ja kavandatud nii, et need ei mõjutaks elanikkonda;

16. julgustab komisjoni suurendama oma kohapealset tegevust, et soodustada dialoogi, suurendada usaldust ja edendada piirkondlikku integratsiooni;

17. väljendab heameelt selle üle, et Bosnia ja Hertsegoviina jätkab ametlikult oma poliitika täielikku kooskõlastamist ELi ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga, sealhulgas sanktsioonidega, mis on kehtestatud vastuseks Venemaa agressioonisõjale Ukraina vastu, ning nõuab kõigilt poliitilistelt osalejatelt tungivalt nende sanktsioonide tulemuslikku rakendamist ja täitmise tagamist; väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina jätkuva osalemise üle ELi kriisiohjes ja operatsioonidel;

18. väljendab heameelt selle üle, et Bosnia ja Hertsegoviina ministrite nõukogu võttis ühehäälselt vastu Bosnia ja Hertsegoviina 2025. aasta reformiprogrammi, ning kiidab heaks Bosnia ja Hertsegoviina jätkuva osalemise NATO rahupartnerluse raamistikus; julgustab riigi institutsioone jätkama sellest koostööst tulenevate prioriteetide ja kohustuste rakendamist, et tugevdada institutsioonide suutlikkust, julgeolekukoostööd ja Euroopa-Atlandi integratsiooni ning tugevdada riigi kaitsevalmidust;

19. kinnitab taas oma toetust kõrge esindaja büroole ja Euroopa Liidu vägede (EUFOR) operatsioonile Althea ning ehkki peab kahetsusväärseks Bosnia ja Hertsegoviina jätkuvat sõltuvust nendest institutsioonidest, tunnistab siiski nende olulist rolli rahu ja stabiilsuse tagamisel Bosnias ja Hertsegoviinas ning piirkonnas ning toetab nende volitusi kuni riikliku tasandi aruandlusstruktuuride loomiseni; peab kahetsusväärseks jätkuvat vajadust uuendada EUFORi Althea volitusi rohkem kui 30 aastat pärast Daytoni rahulepingut ning julgustab Bosniat ja Hertsegoviinat täitma tähtajaks täitmata 5+2 tegevuskava kohustusi, et luua eeldused rahvusvahelise järelevalve lõpetamiseks; kutsub kõiki kõlblikke liikmesriike üles suurendama oma osalemist ELi rahuvalvemissioonidel, nagu EUFORi operatsioon Althea Bosnias ja Hertsegoviinas; rõhutab, kui oluline on säilitada piisav isikkoosseis ja olukorrateadlikkus, sealhulgas jälgida muutuvat poliitilist ja julgeolekuolukorda; rõhutab, et missioon on riigis endiselt peamine stabiliseeriv tegur;

20. peab kahetsusväärseks kõrge esindaja Christian Schmidti tagasiastumist ja rõhutab, et mis tahes tulevane üleminek seoses kõrge esindaja bürooga peaks põhinema Bosnia ja Hertsegoviina põhiseadusliku korra, suveräänsuse ja territoriaalse terviklikkuse täielikul austamisel, toetades samal ajal suuremat kohalikku isevastutust ja institutsioonilist vastutust riigi Euroopa suunas liikumisel; rõhutab, et arvestades ELi märkimisväärset rahalist

panust, tuleks iga tulevane kõrge esindaja nimetada ametisse ELi liikmesriigist ja ta peaks tegutsema selge tegevuskava alusel kõrge esindaja büroo järkjärgulise sulgemise ja ELi eriesindajale vastutuse üleandmise nimel; rõhutab, et selline tagasiastumine ei tohi olla seotud Milorad Dodiki toetatud separatistliku tegevuse või põhiseadusevastaste meetmete tõttu vastu võetud õigusaktide kehtetuks tunnistamisega ega sellest sõltuda;

21. on jätkuvalt mures kolmandate riikide osalejate pahatahtliku desinformatsiooni ja välissekkumise pärast Bosnias ja Hertsegoviinas, mille eesmärk on tekitada lahkarvamusi, vägivalda ja rahvustevahelisi pingeid ning destabiliseerida Bosniat ja Hertsegoviinat; on eriti mures jätkuvate desinformatsioonioperatsioonide pärast, mis lähtuvad Venemaalt ja Serbiast ning on suunatud Lääne-Balkani riikide vastu üldiselt ning mida suruvad peale ka riigisisesed osalejad ning vähemal määral Türgi, Iraan ja muud Pärsia lahe riigid; väljendab samuti muret Hiina kasvava majandusliku ja poliitilise mõju pärast piirkonnas, eelkõige strateegilise taristu ja laenude kaudu; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles astuma otsustavaid samme nende ohtude vastu võitlemiseks ja ühiskonna vastupanuvõime tugevdamiseks, sealhulgas töötama digiteenuste määrusega[5] vastavusse viimise nimel, ning koostama strateegiad, suutlikkuse ja koordineerimismehhanismid, et reageerida valimistega seotud ja muudele riskidele digitaalses teaberuumis kooskõlas Euroopa demokraatia kaitsekilbi eesmärkidega; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles arendama edasi ja rakendama terviklikke ja kaasavaid meediapädevuse algatusi kogu haridussüsteemis;

22. rõhutab, kui oluline on vahetada strateegilist teavet ELi liikmesuse eeliste kohta; kutsub Euroopa välisteenistust ning ELi delegatsiooni Bosnias ja Hertsegoviinas üles suurendama sellega seoses jõupingutusi ning tõhustama ELi rahastatavaid abimeetmeid demokraatliku vastupanuvõime ja teabe tervikluse toetamiseks; rõhutab kodanikuühiskonna organisatsioonide olulist rolli ELi integratsiooni käsitleva vahetu avaliku arutelu edendamisel, desinformatsiooni vastu võitlemisel ja informeeritud avaliku arutelu hõlbustamisel ning kutsub komisjoni ja ELi liikmesriike üles kaasama neid strateegilise kommunikatsiooni alastesse jõupingutustesse;

23. tuletab meelde, et julgeolek ja stabiilsus kogu Lääne-Balkanil ei ole ikka veel kindel ning et on oht, et Euroopa julgeolekuolukorra praegusel halvenemisel võib olla ülekanduv mõju; rõhutab, et piirkonnas tuleb ennetavalt võidelda pahatahtlike osalejate

---

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).

propaganda vastu, mille eesmärk on õõnestada ELi huvisid ja väärtusi;

24. väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina aktiivse osalemise üle ELi – Bosnia ja Hertsegoviina parlamentaarses stabiliseerimis- ja assotsiatsioonikomitees, millega rakendatakse üht komisjoni seatud 14 põhiprioriteedist;

25. kutsub Euroopa Komisjoni ning Bosnia ja Hertsegoviina ministrite nõukogu üles täielikult järgima nõukogu 5. oktoobri 2015. aasta otsust (EL) 2015/1900,[6] eelkõige selle sätteid, mis käsitlevad stabiliseerimis- ja assotsiatsioonikomitee liikmete koosseisu ja esindatust, ning tagama selle täieliku, tulemusliku ja tegeliku rakendamise;

***Demokraatia ja õigusriik***

26. peab kahetsusväärseks asjaolu, et Bosnia ja Hertsegoviina poliitilised osalejad ei ole ikka veel jõustanud vajalikke põhiseaduslikke ja valimisreforme, et tagada kõigile kodanikele võrdne võimalus kasutada oma poliitilisi õigusi; kordab oma üleskutset Bosniale ja Hertsegoviinale järgida Euroopa inimõiguste konventsiooni ning rakendada Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohtu ja Euroopa Inimõiguste Kohtu asjakohaseid otsuseid, et kaotada igasugune ebavõrdsus ja diskrimineerimine; nõuab tungivalt, et kõik poliitilised võimud ja institutsioonide esindajad töötaksid selle nimel, et teha vajalikud muudatused tõelise dialoogi, kaasava protsessi ja põhjalike konsultatsioonide kaudu kodanike, kodanikuühiskonna, sõltumatute ekspertide ja kõigi asjaomaste sidusrühmadega riigis, et võimaldada Daytoni rahulepingu kestlikku ümberkujundamist põhiseaduseks täielikus kooskõlas Euroopa standardite ja põhimõtetega, et tagada toimiv, vastutustundlik ja esinduslik valitsemissüsteem, millel on rahva tunnustusest tulenev legitiimsus; kordab, et ükski valimisreform ei tohi süvendada ega kinnistada etnilist lõhestatust;

27. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutused rakendaksid edasise viivituseta rahvusvahelisi soovitusi valimisprotsessi terviklikkuse, usaldusväärsuse ja läbipaistvuse suurendamiseks, sealhulgas valimiseelses etapis, eelkõige seoses erakondade ja kampaaniate rahastamise, poliitilise reklaami ja kampaaniate, avalikkusele edastatava teabega manipuleerimise ja

---

6 Nõukogu 5. oktoobri 2015. aasta otsus (EL) 2015/1900, millega määratakse kindlaks ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Bosnia ja Hertsegoviina vahelise stabiliseerimis- ja assotsieerimislepinguga moodustatud stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogus Euroopa Liidu nimel võetav seisukoht seoses stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu otsusega, millega võetakse vastu stabiliseerimis- ja assotsieerimisnõukogu töökord (ELT L 277, 22.10.2015, lk 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2015/1900/oj).

desinformatsiooni vastaste kaitsemeetmete, erakondade registreerimise, soolise võrdõiguslikkuse tagamise meetmete ning sätetega, mis on seotud kaasaegse valimistehnoloogiaga, nagu valijate biomeetriline tuvastamine ja hääletussedelite kontrollimine; nõuab keskvalimiskomisjoni kestlikku rahastamist;

28. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi üles tagama valimisjaoskondade esimeeste ja aseesimeeste poliitiliselt sõltumatu ametissenimetamise ning nende põhjaliku taustakontrolli ning vältima valimisjaoskondade erapooletut juhtimist käsitlevatest eeskirjadest kõrvalehoidmist, kontrollima regulaarselt valijate registreid ja valimisaktiivsuse kõrvalekaldeid ning tagama valimispettuste, sealhulgas identiteedivarguste, võltsitud allkirjade ja ebatõenäoliste valimisaktiivsuse mustrite õigeaegse uurimise ja mõjusa karistamise, samuti tasakaalustatud meediakajastuse ja avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide tulemusliku järelevalve valimiskampaaniate ajal;

29. rõhutab, et kuigi detsentraliseerimine on kooskõlas ELi liikmesusega, peab Bosnia ja Hertsegoviina viima oma põhiseadusliku raamistiku vastavusse ELi standardite, Euroopa Inimõiguste Kohtu ning Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohtu otsustega ning tagama oma institutsioonide tulemusliku toimimise, et täita täielikult ELi liikmesusest tulenevaid kohustusi ja tuua kasu kõigile kodanikele, sealhulgas suurendama õiguskindlust pädevuste jaotuses, tagama riiklikul tasandil mõjusa suutlikkuse ELi õigustiku koordineerimiseks, vastuvõtmiseks, rakendamiseks ja jõustamiseks ning kehtestama institutsioonilise korra, mille abil on võimalik ära hoida püsivaid takistusi ja vetoõiguse kuritarvitamist;

30. nõuab tungivalt, et kõik ametiasutused, eelkõige Serblaste Vabariigi üksus austaksid ja rakendaksid Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohtu otsuseid, toetaksid põhiseaduslikku korda ning nimetaksid viivitamata Bosnia ja Hertsegoviina konstitutsioonikohtus ametisse puuduvad kohtunikud Serblaste Vabariigi üksusest;

31. rõhutab, et õigusriigil on demokraatlikus ümberkorraldamises keskne roll; nõuab kiiret kohtureformi, et tugevdada kohtusüsteemi sõltumatust, professionaalsust, vastutust ja tõhusust, sealhulgas õigusraamistiku kaudu, millega tugevdatakse kõrgema kohtu- ja prokuratuurinõukogu usaldusväärsust, sõltumatust, finantsstabiilsust ja toimimist ning läbipaistvust, sätestatakse kaitsemeetmed ametissenimetamise, huvide konflikti, varade ja huvide deklaratsioonide ning ametiaja piirangute kohta; rõhutab, et kõik kohtunikud tuleb Bosnias ja Hertsegoviinas ametisse nimetada teenete, pädevuse ja kutsekvalifikatsiooni alusel;

32. märgib murega, et laialt levinud korruptsiooni ja üha suurenevate riigi kaaperdamise märkide vastu võitlemisel on tehtud vähe edusamme, mis on riigi äärmiselt keerukasse, etnilisel päritolul

põhinevasse valitsemissüsteemi sügavalt juurdunud struktuurne probleem; nõuab tungivalt, et poliitilised võimud võtaksid viivitamata konkreetseid meetmeid riigi ja üksuste tasandil ning tugevdaksid koostööd korruptsioonivastaste organite, politsei ja prokuratuuri vahel, et võidelda tulemuslikumalt korruptsiooni ja riigi kaaperdamise vastu, et taastada üldsuse usaldus ja pöörata tagasi ajude äravool; nõuab sõltumatuid ja läbipaistvaid õiguslikke järelmeetmeid, nii et kohtusüsteem on kaitstud poliitilise sekkumise, hirmutamise või valikulise jõustamise eest;

33. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina kõiki valitsustasandeid üles viima rikkumisest teavitajate kaitset käsitlevad õigus- ja institutsioonilised raamistikud vastavusse asjakohase ELi õigustikuga ning tagama praktikas nende täieliku täitmise; kutsub veel ka kõigi tasandite ametiasutusi üles tagama rikkumisest teatavate isikute professionaalse, õigustel põhineva ja hirmutamiseta kohtlemise, sealhulgas teateid saavate ja töötlevate ametiisikute süstemaatilise koolitamise ja teadlikkuse suurendamise kaudu, et vältida tavasid, millega õõnestatakse usaldust teatamismehhanismide vastu, sealhulgas rikkumisest teavitajate motiivide kahtluse alla seadmist; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina kõigi tasandite ametiasutused parandaksid huvide konflikte käsitlevaid norme ja tagaksid täielikult nende täitmise;

34. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles tegelema süsteemsete lünkadega organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses, parandades operatiivkoostööd riigi ja õiguskaitseorganite vahel, nende uurimissuutlikkust, uurimisi, varade arestimist ja konfiskeerimist ning võideldes poliitilise kaaperdamise vastu; väljendab heameelt Europoli toetatavate jõustamisoperatsioonide üle; on sügavalt mures, et poliitilist ja õigussüsteemi ei ole võimalik kaitsta kuritegevuse sisseimbumise eest;

35. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina kõrvaldaks lüngad oma rahapesu ja terrorismi rahastamise vastastes raamistikes, et vältida nn halli nimekirja kandmist, sealhulgas võtaks vastu rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse tulemuslikuks rakendamiseks vajalikud rakendusaktid ja looks kiiresti juriidiliste isikute kohta tegelike kasusaajate registrid, eelkõige tagaks üksuste ja Brčko ringkonna viivitamatu tegutsemise kooskõlas ELi õigustiku ja MONEYVALi soovitustega;

36. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles viima oma õigusaktid vastavusse ELi viisapoliitikaga ja kohaldama vahepeal täiendavaid julgeolekumeetmeid; kutsub lisaks Bosniat ja Hertsegoviinat üles parandama julgeolekut piiridel ja rände haldamist täielikus kooskõlas inimõiguste standardite ja rahvusvahelise õigusega;

37. nõuab tugevat ja tõhusat avalikku haldust ning professionaalset ja depolitiseeritud avalikku teenistust koos üksnes tulemuspõhise

ametissenimetamisega, suutlikkuse tugevdamist üksuse ja kohaliku tasandi reformikoordinaatorite puhul, kui seal on kodanike esimene kontaktpunkt, ning üleriigilist poliitika koordineerimist ja avaliku halduse digiteerimist, et vähendada politiseerimist ja ebatõhusust;

38. rõhutab, et vaja on teha täiendavaid jõupingutusi avaliku sektori finantsjuhtimise ja avaliku halduse reformide elluviimiseks ning jätkuvate haldussuutlikkuse piirangute kõrvaldamiseks, kasutades selleks ELi püsivaid investeeringuid kvaliteetsesse suutlikkuse arendamisse ja teadmiste jagamise raamistikesse, mis põhinevad olemasolevatel ELi ja rahvusvaheliste partnerite heade tavade mudelitel; kutsub Bosnia ja Hertsegoviina kõigi tasandite ametiasutusi, eelkõige täitevvõimu üles tagama läbipaistvuse ja üldsuse juurdepääsu teabele kõigis otsuste tegemise etappides, sealhulgas õigusaktide eelnõude ja nendega seotud dokumentide õigeaegse avaldamise kaudu, samuti vastavustabelite kaudu õigusaktide vastavusse viimise kohta ELi õigustikuga ning sisuka avaliku konsultatsiooni kaudu kooskõlas avatud valitsemise ja vastutuse Euroopa standarditega;

39. rõhutab kodanikuühiskonna organisatsioonide olulist rolli laienemisprotsessis ning demokraatia ja pluralismi ning hea valitsemistava ja sotsiaalse progressi edendamisel; rõhutab, et ühinemisprotsessi kõigis etappides tuleks tagada tõendatud tulemuste ja valdkondlike eksperditeadmistega kodanikuühiskonna organisatsioonide sisuline, struktureeritud ja pidev osalemine; kutsub Bosnia ja Hertsegoviina kõigi tasandite ametiasutusi üles suurendama kodanikuühiskonna organisatsioonide riikliku rahastamise läbipaistvust, vastutust ja usaldusväärsust, sealhulgas kohustuslike avalike hangete, selgete ja mõõdetavate hindamiskriteeriumide, toetusesaajaid ja eraldatud vahendeid käsitleva teabe ennetava avaldamise, avalike toetuste registrite loomise ning kaitsemeetmete abil huvide konflikti, poliitilise mõju ja vahendite erakondlikel või kampaaniaga seotud eesmärkidel väärkasutamise vastu; kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi ning komisjoni üles tagama kodanikuühiskonnale suurema, läbipaistva ja kestliku rahastamise, sealhulgas algatused, mille eesmärk on ületada ühiskondlikud lõhed, edendada leppimist ja tugevdada rahvustevahelist dialoogi;

***Põhivabadused ja inimõigused***

40. rõhutab, et vaba ja pluralistlik meedia on demokraatia alus; on mures Bosnia ja Hertsegoviina avalik-õigusliku ringhäälingu jätkuva puuduliku rahastamise pärast, kutsub pädevaid asutusi üles jõustama Banja Lukas tehtud lõplikke kohtuotsuseid, mis käsitlevad avalik-õigusliku ringhäälinguorganisatsiooni RTRS võlga BHRT-le, ning kordab oma üleskutset Bosnia ja Hertsegoviina parlamentaarsele assambleele võtta vastu kestlik pikaajaline õigusraamistik riigi kõigi kolme avalik-õigusliku ringhäälinguorganisatsiooni rahastamiseks,

tagades samal ajal alati meediaomandi läbipaistvuse; tuletab meelde, et avalik-õiguslik ringhääling oli Bosnias ja Hertsegoviinas oluline riigi sõjajärgse ühendamise vahend; nõuab saadete pakkumist ja edastamist Bosnia ja Hertsegoviina ametlikes keeltes;

41. peab kahetsusväärseks meediavabaduse olukorra halvenemist riigis; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles kaitsma riiklikku meediat poliitilise mõju eest, viima üksuse tasandi seadused kooskõlla riiklike seadustega ning kehtestama normid meediaomandi läbipaistvuse ja avalik-õigusliku sektori reklaamimise kohta; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina kiirendaks elektroonilise side seaduse vastuvõtmist kooskõlas digiteenuste määruse ja Euroopa meediavabaduse määrusega[7]; mõistab hukka Venemaa desinformatsiooni jätkuva leviku Serblaste Vabariigi üksuses;

42. mõistab teravalt hukka ajakirjanike, meediatöötajate ning teiste inimõiguste kaitsjate ja aktivistide vastu suunatud rünnakud, ähvardused, hirmutamise, poliitilise surve, laimuga seotud kriminaalõiguslike sätete taaskehtestamise ja kohaldamise ning vaigistushagid, nimelt kõrgetasemeliste poliitikute ja muude mõjukate isikute poolt; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina kohaldaks nulltolerantsi poliitikat ja tagaks, et selliste juhtumite tõsidust ei alahinnata; kutsub ametiasutusi üles võtma vastu õigusraamistiku mõjusaks kaitseks vaigistushagide eest; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles tagama ajakirjanike vabaduse ja turvalisuse ning võitlema püüdluste vastu, mille eesmärk on piirata nende vaba tegevust; mõistab samuti hukka rünnakud Euroopa Parlamendi liikmete, ELi volinike, ELi ametnike ja kõrge esindaja büroo vastu;

43. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles ühtlustama väljendusvabadust ja vaenukõnet käsitlevat õigus- ja poliitikaraamistikku kõigil valitsustasanditel täielikus kooskõlas Euroopa ja rahvusvaheliste inimõiguste standarditega, et tagada asjakohane tasakaal väljendusvabaduse kaitse ning vaenukõne ennetamise ja selle eest süüdistuse esitamise vahel, sealhulgas Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni õigusraamistikus esinevate lünkade kõrvaldamise teel; nõuab võitlust vihakõne vastu avalikus meedias;

44. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles täielikult kaitsma kogunemis- ja ühinemisvabadust kogu riigis; kutsub Serblaste Vabariigi üksuse ametiasutusi üles järgima konstitutsioonikohtu otsust, millega tunnistati kehtetuks Venemaa stiilis nn välisagentide seadus, ning hoiduma sarnaste meetmete uuesti kehtestamisest või rünnakutest põhiõiguste ja -vabaduste vastu; rõhutab vajadust tugevama

---

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. aprilli 2024. aasta määrus (EL) 2024/1083, millega luuakse siseturul meediateenuste ühine raamistik ja muudetakse direktiivi 2010/13/EL (Euroopa meediavabaduse määrus) (ELT L, 2024/1083, 17.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1083/oj).

kohtuliku jõustamise ja laimamise dekriminaliseerimise järele kogu Bosnias ja Hertsegoviinas;

45. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi üles tugevdama inimõiguste kaitsjate õiguslikku ja institutsioonilist kaitset ning tagama nende tööks turvalise ja soodsa keskkonna;

46. mõistab hukka vähemuste vastu suunatud rünnakud, diskrimineerimise ja vaenukõne ning nõuab kiireid ja toimivaid õiguslikke meetmeid; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles täielikult järgima oma põhiseadust, austama võrdsuse, diskrimineerimiskeelu ja riigi paljurahvuselisuse põhimõtteid ning võtma vastu üleriigilise strateegia, et tagada kõigi kodanike, sealhulgas vähemuste õiglane ja proportsionaalne esindatus avalikus halduses ja avalik-õiguslikes institutsioonides ning nende täielik osalemine avalikus ja poliitilises elus kooskõlas demokraatlike standardite ning Bosnia ja Hertsegoviina kohustustega, mis tuleb täita Euroopaga integreerumiseks;

47. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles tühistama oma karistusseadustikus 2025. aasta märtsis ja juunis tehtud muudatused, mis käsitlevad vastavalt sooidentiteedi kui transsooliste isikute kaitse aluse kaotamist ja samasooliste paaride väljajätmist koduvägivalla vastasest kaitsest;

48. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi üles võtma vajalikke meetmeid vaatlejastaatuse saamiseks Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti töös, et tugevdada õigusaktide vastavusse viimist põhiõigusi käsitleva ELi õigustikuga, edendada tõendipõhist poliitikakujundamist ja andmete kogumist ning tõhustada koostööd põhiõiguste valdkonnas;

49. nõuab Bosnia ja Hertsegoviina inimõiguste ombudsmani institutsiooni sõltumatuse, mõjususe ja nähtavuse tugevdamist, sealhulgas tõsiste ja süsteemsete inimõiguste rikkumiste ennetavama käsitlemise kaudu ning tulemuslikumate järelmeetmete võtmise kaudu tema soovituste suhtes;

50. nõuab suuremaid jõupingutusi seoses soolise võrdõiguslikkusega ning naiste osaluse suurendamisega avalikus ja poliitilises elus; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina tugevdaks institutsioonilist reageerimist soolise vägivalla suhtes; väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni üksuse õigusloomealaste edusammude üle; väljendab muret Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutuste ebajärjekindla ja killustatud reageerimise pärast soolise vägivalla juhtumitele; nõuab tungivalt, et ametiasutused käsitleksid soolist vägivalda struktuurse probleemina; rõhutab, kui oluline on tagada kogu riigis vaba ja takistamatu juurdepääs seksuaal- ja reproduktiivtervise teenustele;

51. tuletab meelde, et kuigi Bosnia ja Hertsegoviina ratifitseeris 2013. aasta novembris Euroopa Nõukogu Istanbuli konventsiooni, on naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise õiguslik kohustus endiselt ebajärjekindel; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles tugevdama käimasolevaid jõupingutusi, mille keskmes on ohvrite kaitse parandamine, politseikoolituse parandamine, institutsioonide reageerimise koordineerimine ning puuduste kõrvaldamine soolise ja perevägivalla toimepanijate vastutusele võtmisel, eelkõige maapiirkondades;

52. Ergutab leidma pikaajalisi lahendusi kaasava, võrdse ja depolitiseeritud kvaliteetse hariduse arendamiseks, edendades mõistmist ja leppimist ning tagades õiguse haridusele emakeeles; nõuab tungivalt, et arendataks faktipõhist ja mittediskrimineerivat ajalooharidust, mis põhineb ajaloolistel faktidel ja demokraatlike väärtuste austamisel, et tugevdada vastastikust mõistmist ja võidelda diskrimineerimise vastu; nõuab, et EL toetaks seda protsessi aktiivselt; kordab oma üleskutset, et lõpetataks tava „kaks kooli ühe katuse all“; rõhutab, kui oluline on kaitsta Bosnias ja Hertsegoviinas kõigi isikute kultuurilist ja keelelist väljendusvabadust; märgib, et programmide ja õppekavade vastuvõtmisel tuleks austada riigi kultuurilist ja keelelist mitmekesisust;

53. tuletab meelde, et Bosnia ja Hertsegoviina peaks võtma täieliku vastutuse rände haldamise eest, rakendama tulemuslikult piirikontrolli seadust, täiustama koordineerimist ja vastutuse jagamist kõigi valitsustasandite vahel, andma piiripolitseile piisavalt töötajaid ning tagama juurdepääsetavad, tõhusad ja õiglased varjupaigamenetlused, milles järgitakse täielikult inimõigusi ja rahvusvahelise kaitse standardeid; võtab teadmiseks ELi riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (EES) kasutuselevõtu, millega tugevdatakse seiret välispiiridel; kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi üles tagama täieliku valmisoleku ja kooskõla EESiga seotud tehniliste ja andmekaitsenõuetega; kutsub komisjoni üles leidma lahendusi probleemidele, mida uued ELi EESi eeskirjad tekitavad Bosnia ja Hertsegoviina ning teiste Lääne-Balkani riikide veokijuhtidele;

***Heanaaberlikud suhted ja lepitamine***

54. väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina aktiivse osalemise üle piirkondlikus koostöös; rõhutab, et heanaaberlikud suhted on ELi laienemisprotsessi ja iga riigi liiduga ühinemise põhielement;

55. rõhutab leppimise tähtsust Bosnias ja Hertsegoviinas ning nõuab tungivalt, et ametiasutused tagaksid sõjakuritegude tsiviilohvritele juurdepääsu tõele, õigusemõistmisele ja õiguskaitsele, sealhulgas üleriigilisele õiguskaitsele ja hüvitistele ning võtaksid vastu riikliku seaduse, millega tagatakse piinamisohvrite kaitse ja tunnustamine; väljendab heameelt kohalike rahu kindlustamise ja ajaloolise mälu

algatuste üle; nõuab täiendavaid jõupingutusi kadunud isikute küsimuses, sealhulgas piirkondliku koostöö kaudu; kutsub kõigi tasandite ametiasutusi üles aktiivselt toetama ohvrite mälestuseks tehtavaid jõupingutusi ja hoiduma nende takistamisest, eelkõige kohalikes kogukondades, mis on leppimise ja mälestamise oluline osa;

56. tunnistab, et leppimine peab põhinema ajalooliste faktide tunnustamisel ja õpetamisel, ohvrite austamisel ja mäletamisel, kõigi kadunud isikute leidmisel, kõigi toimepanijate vastutusele võtmisel ning leppimise, usalduse ja austuse õhkkonna edendamisel 30 aastat pärast Daytoni rahulepingut; rõhutab, et poliitilistel osalejatel ja mõjuvõimuga isikutel on eriline kohustus aidata kaasa leppimist soodustava keskkonna loomisele; tuletab meelde, kui oluline on, et kõik vastutavad riigid ja üksikisikud võtaksid vastutuse Balkani sõdade ajal toime pandud kuritegude eest, et saada üle minevikust ja jõuda leppimiseni;

57. kordab oma üleskutset võtta lisameetmeid ja viia ellu konkreetsed programmid seoses pagulaste ja riigisiseste põgenike kestliku tagasipöördumise, tervishoiuteenustele ja töökohtadele juurdepääsu ning sotsiaalkaitse ja haridusega ning austada täielikult kõiki nende õigusi saada hüvitist tagastamatute varade eest;

58. lükkab tagasi kõik narratiivid, milles kasutatakse ära etnilisi pingeid, edendatakse ajaloolist revisionismi, genotsiidi eitamist ja sõjakurjategijate ülistamist, samuti fašismi, natsionaalsotsialismi ja kommunismi avalikku ülistamist, sealhulgas Ustaša saluudi „Za dom spremni“ hüüdmise Marko Perković Thompsoni kontserdil Široki Brijegis, tšetnike sümbolite näitamise Ravna Gora liikumise kogunemisel Višegradis ja föderatsiooni üksuse esindajatekoja tagandatud esimehe Dragan Miokovići avaldused, milles õigustatakse Jugoslaavia kommunistliku režiimi pärast Teist maailmasõda toime pandud kuritegusid, ning tuvastatud faktide ning riigisiseste ja rahvusvaheliste kohtute sõltumatuse ja erapooletuse vaidlustamise või demokraatlike institutsioonide ja põhiseaduslike kontrollide ebaseaduslikuks kuulutamise, eelkõige poliitiliste osalejate poolt; tuletab meelde, et selliste narratiividega õõnestatakse otseselt leppimist, demokraatlikku stabiilsust ja üldsuse usaldust; kutsub kõiki Bosnia ja Hertsegoviina poliitilisi osalejaid üles hoiduma lõhestavast ja vaenu õhutavast retoorikast ning kutsub ametiasutusi üles tugevdama strateegilist kommunikatsiooni, toetama sõltumatut faktikontrolli ning investeerima meediapädevusse ja kodanikuharidusse, sealhulgas kohalikul tasandil, mis on osa kogu ühiskonda hõlmavast demokraatliku vastupanuvõime käsitusest; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina viiks genotsiidi eitamist ja sõjakurjategijate ülistamist käsitleva riikliku karistusseadustiku vastavusse ELi õigustikuga;

59. väljendab tõsist muret piirkonnas edendatavate poliitiliste kontseptsioonide ja narratiivide pärast, millega toetatakse piiriülest ühendamist või koostööd etnilise identiteedi alusel, sealhulgas nn Serbia maailma pärast, millega õõnestatakse naaberriikide suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust ning võidakse põhjustada piirkonna destabiliseerumist; rõhutab, et sellised narratiivid on vastuolus heanaaberlike suhete ja ELiga ühinemise protsessi põhimõtetega; kutsub Serbiat ja kõiki piirkonna riike üles pühenduma konstruktiivselt Bosnia ja Hertsegoviina stabiilsusele ja territoriaalsele terviklikkusele ning toetama aktiivselt Bosnia ja Hertsegoviina liiduga ühinemist;

60. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina rakendaks tulemuslikult läbivaadatud riiklikku sõjakuritegude strateegiat ja tugevdaks veelgi piirkondlikku õigusalast koostööd, sealhulgas kahtlusaluste väljaandmisel;

61. tuletab meelde, kui oluline on täielik juurdepääs endise Jugoslaavia salateenistuse (UDBA) ja Jugoslaavia armee vastuluureteenistuse (KOS) arhiividele, sealhulgas Sarajevos, Banja Lukas ja eelkõige Belgradis hoitavatele arhiividele; kutsub ametiasutusi üles ametlikult taotlema ja Serbia ametiasutusi viivitamata võimaldama täielikku juurdepääsu kõnealusele arhiivimaterjalile ja vajaduse korral selle üleandmist; rõhutab, et mis tahes keeldumine või viivitamine kahjustab vastutust, ohvrite õiglust ja piirkondlikku leppimist;

62. rõhutab ennetava diplomaatia tähtsust Bosnias ja Hertsegoviinas; kutsub Euroopa Liidu välisteenistust üles tugevdama oma töötajate oskuste arendamist, et mõista paremini kohalikku ajaloolist, kultuurilist ja religioosset konteksti, nagu rõhutati Euroopa Parlamendi 2024. aasta jaanuaris vastuvõetud raportis ennetava diplomaatia rolli kohta;

***Sotsiaal-majanduslikud reformid***

63. väljendab heameelt Bosnia ja Hertsegoviina reformikava üle ning nõuab tungivalt selle kiiret rakendamist, samuti selle kiiret avaldamist Bosnia ja Hertsegoviina ametlikes keeltes ning avalikustamist juurdepääsetaval ja läbipaistval viisil; tuletab meelde, et Bosnial ja Hertsegoviinal on endiselt võimalik kasutada 976,6 miljoni euro suurust eraldist; rõhutab, et poliitiline tahe reforme ellu viia on ülioluline, sest see tagab rahalised vahendid ja väldib nende ümberjaotamist; rõhutab, et tähtaegadest kinnipidamata jätmine ja edusammude puudumine võivad viia selleni, et Bosnia ja Hertsegoviina jääb majandusliku lähenemise ja ELiga integreerumise poolest teistest laienemisprotsessis osalevatest riikidest maha ning kodanikud jäävad ilma märkimisväärsest sotsiaal-majanduslikust kasust; peab kahetsusväärseks asjaolu, et 10 % rahalistest vahenditest, mis moodustavad rohkem kui 100 miljonit eurot, kaotati

jäädavalt poliitiliste võimude esialgsete viivituste tõttu reformikava esitamisel; nõuab finants- ja laenulepingu kiiret ratifitseerimist;

64. rõhutab, et nende vahendite eraldamise ja väljamaksmise range tingimus peab olema selgete, mõõdetavate ja kontrollitavate vahe-eesmärkide täitmine õigusriigi, institutsioonide demokraatliku toimimise, põhivabaduste ja sotsiaal-majanduslike reformide valdkonnas; nõuab Bosnia ja Hertsegoviina parlamentaarse assamblee, kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja kodanikuühiskonna tulemuslikku kaasamist reformikava rakendamise ja ELi vahendite kasutamise seiramisse kooskõlas kaasava partnerluse põhimõttega;

65. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina looks institutsioonilise raamistiku ELi vahendite haldamiseks, sealhulgas nimetaks ametisse riikliku reformi- ja kasvurahastu koordinaatori, looks reformikava rakendamiseks vajalikud tugistruktuurid, määraks iga reformi jaoks ühtse kontaktpunkti, et tagada ühtlustatud ja koordineeritud rakendamine eri valitsustasanditel, ja määraks kooskõlas varasemate tavadega ühinemiseelse abi rahastamisvahendi (IPA III) riiklikuks koordinaatoriks Euroopa integratsiooni direktoraadi direktori; nõuab IPA III vahendite paremat kasutamist Bosnias ja Hertsegoviinas, sealhulgas kohalikul ja piirkondlikul tasandil;

66. on veendunud, et ELi rahastamisega tuleks riigis paremini toetada demokraatlikke reforme, ning nõuab seetõttu asjakohaste ELi rahaliste vahendite ümberkavandamist, et suunata rohkem vahendeid tehnilise abi andmiseks vahendite kasutamise, kohtureformide ja korruptsioonivastaste meetmete toetamiseks; nõuab lisaks, et EL ja Lääne-Balkani riigid looksid raamistiku Euroopa Prokuratuuri ja Lääne-Balkani vastaspoolte vaheliseks viljakaks koostööks, tagamaks, et Euroopa Prokuratuur saab tulemuslikult kasutada oma pädevust;

67. tuletab meelde, et Serblaste Vabariigi üksuse projektide ELi-poolne rahastamine peaks jääma külmutatuks seni, kuni Serblaste Vabariigi üksus on demokraatia tagasilanguselt tagasi pööranud;

68. väljendab heameelt komisjoni ettepaneku üle alustada Lääne-Balkani riikidega läbirääkimisi ELi „rändle nagu kodus“ korraga ühinemise üle, mis annab Lääne-Balkani riikide elanikele ühe kõige käegakatsutavama ja vahetuma eelise nende riikide ELiga ühinemise protsessi käigus;

69. võtab teadmiseks Bosnia ja Hertsegoviina vastupanuvõimelise, kuid aeglustuva majandustegevuse; nõuab kestlikku eelarvekäsitlust, et tegeleda majanduskasvu piirangutega, parandada konkurentsivõimet ning ettevõtlus- ja investeerimiskeskkonda, tagada riigi tasandi eelarvete õigeaegne vastuvõtmine, rakendada meetmeid oskuste nõudlusele mittevastavuse, ajude äravoolu, kiiresti areneva

demograafilise kriisi, töötuse ja tööturustrateegiatega tegelemiseks, toetada innovatsiooni, väikeseid ja keskmise suurusega ettevõtjaid ning rohe- ja digipööret ning tagada suurem läbipaistvus, vastutus ja depolitiseeritud otsuste tegemine;

70. kutsub Bosnia ja Hertsegoviina ametiasutusi üles võtma konkreetseid meetmeid, et tegeleda ajude äravoolu probleemiga, eelkõige noorte seas, ning investeerida selleks kvaliteetsesse haridusse, inimväärsetesse töökohtadesse, sotsiaalkaitsesse ja kaasavasse poliitikasse ning rakendada täielikult noortegarantiid; toonitab, et tõeline sotsiaaldialoog on esmatähtis, et laienemisest saaksid kasu kõik elanikkonnarühmad;

71. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina, eelkõige föderatsiooni ja Serblaste Vabariigi üksuste parlamendid, viiksid viivitamata lõpule ülejäänud seadusandlikud ja institutsioonilised meetmed, mis on vajalikud ühtse euromaksete piirkonnaga ühinemiseks, et Bosnia ja Hertsegoviina kodanikud ja ettevõtjad saaksid tehingukuludelt märkimisväärselt kokku hoida;

72. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles reformima riigihankeid kooskõlas ELi normidega, tugevdama järelevalvet, suutlikkust ja koordineerimist riigi ja üksuste tasandil ning tagama läbipaistvad, konkurentsile avatud ja korruptsioonikindlad menetlused, sealhulgas rangemate sanktsioonide, tõeliselt sõltumatu riigihangete järelevalveasutuse, täielikult toimiva e-riigihangete süsteemi ning otseste lepingute ja muude konkurentsiväliste menetluste rangemate piirangute kaudu;

***Energeetika, keskkond ja ühendatus***

73. ergutab Bosniat ja Hertsegoviinat ajakohastama oma elektri- ja gaasiturgu käsitlevaid õigusnorme kooskõlas ELi kolmanda energiapaketiga, et tagada läbipaistvus ning siduda riiklikud energiasüsteemid piirkondlike ja ELi võrkudega, et suurendada tõhusust ja julgeolekut; nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina ning selle üksused kasutaksid ära riigi vähest sõltuvust gaasist, et minna üle dekarboniseeritud energiasüsteemile, ning väldiksid uude suurde gaasitaristusse suurte investeeringute tegemist ja nii kasutuskõlbmatute varade loomist, püüdes samal ajal mitmekesistada gaasitarneid liikmesriikidega ühenduse loomise kaudu, et vähendada sõltuvust Venemaa fossiilkütustest;

74. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles võtma vastu kliimaseaduse ja keskkonnakaitsestrateegiad, järgima ELi keskkonnaalaseid õigusakte, tagama strateegilise ja läbipaistva investeeringute kavandamise, sealhulgas üldsuse sisulise osalemise, parandama elurikkuse kaitset ning kiirendama õiglast rohepööret; väljendab muret hulkuvate loomade olukorra pärast;

75. kutsub kõiki Bosnias ja Hertsegoviinas tegutsevaid kaevandusettevõtjaid üles järgima täielikult riiklikke õigusakte ning seadma keskkonnakaitse ja rahvatervise esikohale;

76. nõuab tungivalt, et Bosnia ja Hertsegoviina rakendaks integreeritud veemajandust ja reoveekäitlust, mõjusat üleujutuste ennetamist ja üleriigilist strateegiat õhusaaste vastu võitlemiseks, sealhulgas täidaks oma siduvaid kohustusi sulgeda söeelektrijaamad Tuzla 4 ja Kakanj 5 ning järgiks energiaühenduse asutamislepingu kohast riiklikku heitkoguste vähendamise kava;

77. kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles parandama transpordivõrke ja piiriülest koostööd ning tegema edusamme peamistes piirkondlikes taristuprojektides, kasutades täielikult ära olemasolevaid ELi rahastamisvahendeid; rõhutab Bosnia ja Hertsegoviina aktiivse osalemise strateegilist tähtsust suurtes piirkondlikes ühendusprojektides Lääne-Balkani transpordi-, energia- ja digitaalvõrkude valdkonnas; rõhutab, et nende projektidega toetatakse vastupidavate tarneahelate loomist, vähendatakse strateegilist sõltuvust ning aidatakse otsustavalt kaasa riigi majanduslikule lähenemisele, piirkondlikule integratsioonile ja vastupanuvõimele, piiriülesele koostööle ning selle järkjärgulisele integreerimisele ELi ühtsele turule; kutsub Bosniat ja Hertsegoviinat üles edendama ka sõjaväelisele liikuvusele suunatud projekte;

o
o o

78. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, nõukogule, komisjonile, Bosnia ja Hertsegoviina presidentuurile, ministrite nõukogule ja parlamentaarsele assambleele, Bosnia ja Hertsegoviina Föderatsiooni üksuse, Serblaste Vabariigi üksuse ning Brčko ringkonna valitsustele ja parlamentidele ning kõrge esindaja büroole.